

مسئولیت‌های پیامبر (ص)

مشاوره: این درس یکی از مهم‌ترین و طولانی‌ترین دروس کتاب پایه یازدهم است که به بحث در مورد ابعا رسالت پیامبر اکرم (ص) پرداخته است. از بُعد سوم، یعنی ولایت ظاهری و دلایل سه‌گانه ضرورت تشکیل حکومت اسلامی اصلاً غافل نشوید که بخش‌هایی از این قسمت همیشه مورد نظر طراح محترم امتحان نهایی است. همچنین به عصمت پیامبر اکرم (ص) و پیام‌های عدم وجود عصمت نیز بسیار دقت کنید. آیات این درس بسیار مهم هستند به خصوص آیات «عدالت»، «طاغوت»، و «نهی سبیل» که اصلاً نباید از آن‌ها غافل شد. این درس در نوبت اول به همراه درس ۴ و ۴ جمعاً ۵/۵ نمره و در نوبت دوم ۲/۵ نمره دارد.

مقدمه: پیامبر اکرم (ص)، به‌عنوان آخرین پیام‌رسان الهی

به مدت ۲۳ سال مردم را به آخرین و کامل‌ترین برنامه هدایت فرا خواند. برای رستگاری آنان و نجاتشان از گمراهی، تلاش بسیاری کرد. با استقامت و صبری بی‌مانند، وظیفه سنگین رسالت را به پایان رساند.

در این درس به این سؤال می‌پردازیم که خداوند متعال چه مسئولیت‌ها و وظایفی را بر عهده آن حضرت گذاشته است؟

مسئولیت‌های پیامبر (ص)

- ۱ دریاقت و ابلاغ وحی
  - ۲ تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)
  - ۳ اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی (ولایت ظاهری)
- دلایل نیاز جامعه به حکومت اسلامی:
- ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام
  - ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
  - ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی

تعلیمات قرآن کریم و سیره رسول خدا (ص) نشان می‌دهد که ایشان به‌عنوان فرستاده خداوند، سه مسئولیت مهم را عهده‌دار بودند:

۱ دریاقت و ابلاغ وحی

رسول خدا (ص) آیات قرآن کریم را به‌طور کامل از قرشته وحی دریاقت می‌کرد و بدون ذره‌ای کم یا زیاد به مردم می‌رساند.

- پیامبر اکرم (ص) این مسئولیت را به‌طور کامل انجام داد و همه آیات قرآن را برای مردم خواند.
- ایشان نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود (کاتبان وحی): عده زیادی نیز با اشتیاق، آیات قرآن را قرامی گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن عمل می‌کردند (حافظان وحی).
- عبدالله بن مسعود از یاران پیامبر در مورد چگونگی یادگیری آیات قرآن می‌گوید: «ما ده آیه از قرآن را از پیامبر قرامی گرفتیم و بعد از اینکه در معنای آن تفکر می‌کردیم و به آن عمل می‌نمودیم، بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد پیامبر می‌رفتیم.»
- کاتبان وحی: نویسندگان قرآن که پس از بیان وحی، بلافاصله آن را می‌نوشتند.
- حافظان وحی: آنان که قرآن را به‌خاطر سپرده و حفظ می‌کردند.
- اولین و برترین کاتب و حافظ قرآن کریم، حضرت علی (ع) بود.

پیامبر اکرم (ص) همچنین قرآن کریم را که به‌تدریج نازل می‌شد، مرتب و تنظیم کرد و در اختیار آیندگان قرار داد.

اکنون پس از قرن‌ها از زمان نزول قرآن، این کتاب آسمانی به همان صورتی که رسول خدا آیات و سوره‌های آن را تنظیم کرده بود، در میان مردم وجود دارد و مشتاقان هدایت به آسانی می‌توانند از آن بهره ببرند.

۲) تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)

■ پیامبر اکرم (ص) علاوه بر رساندن وحی به مردم، وظیفهٔ **تعلیم و تبیین** آیات قرآن کریم را نیز برعهده داشت تا:

مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند.

جزئیات احکام و قوانین را بفهمند.

شیوهٔ عمل کردن به آن را بیاموزند.

از این رو گفتار و رفتار پیامبر، اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است.

مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار آن حضرت، به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن پی می‌برند و شیوهٔ انجام دستورات قرآن را می‌آموزند.

ماهیم اکنون نماز، روزه، حج و بسیاری دیگر از وظایف خود را که کلیات آن‌ها در قرآن کریم آمده است، مطابق گفتار و رفتار رسول خدا انجام می‌دهیم.

پیامبر اکرم (ص) اولین و بزرگ‌ترین معلم قرآن بوده است.

حواستون باشه: توی تست‌ها، «چگونگی یادگیری آیات قرآن» و «بیان احکام» مربوط به مسئولیت «دریافت و ابلاغ وحی» میشه، اما بیان

«جزئیات احکام و قوانین» مربوط به مسئولیت «مرجعیت دینی»!

(سورهٔ آل عمران آیهٔ ۱۶۴)

«لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ»
خداوند بر مؤمنان منت نهاد هنگامی که در میان آن‌ها، پیامبری از خودشان برانگیخت که آیات او را بر آن‌ها بخواند و آن‌ها را پاک گرداند و کتاب و حکمت به آن‌ها بیاموزد و البته پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند.

پیام‌ها: ۱) مسئولیت دریافت و ابلاغ وحی و تعلیم و تبیین دین ۲) منت گذاری خداوند بر مؤمنان با ارسال پیامبران به سوی ایشان ۳) دریافت و ابلاغ وحی

۴) بیانگر تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی) توسط پیامبر (ص)

ارتباطات: ۱) وجود پیامبران و راهنمایان الهی یکی از سرمایه‌های انسان

۲) هدایت ویژهٔ انسان (تشریحی) از طریق ارسال پیامبران (پایهٔ ۱۱ درس)

۳) اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی (ولایت ظاهری)

■ مسئولیت دیگر پیامبر اکرم (ص) ولایت بر جامعه است.

لـ ولایت به معنای سرپرستی و رهبری است.

اقدامات پیامبر (ص) برای تشکیل حکومت

ایشان به محض اینکه مردم مدینه اسلام را پذیرفتند، به این شهر هجرت کردند.

به کمک مردم آن شهر (انصار) و کسانی که از مکه آمده بودند (مهاجران)، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می‌شد، پی‌ریزی نمودند.

ایشان مسجد مدینه را که در همان روزهای اول ورود به شهر ساخته شد، محل حکومت و رهبری خود قرار داد و به تدریج با توسعهٔ حکومت اسلامی،

سایر احکام خداوند را در همهٔ ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، قضایی، نظامی و... با کمک مردم به اجرا درآورد و به گسترش عدالت پرداخت.

■ روایات متعددی از معصومین نقل شده است که اسلام را بر «پنج پایه» استوار دانسته و از میان آن‌ها «ولایت» را مهم‌ترین پایه شمرده است.

امام باقر (ع)

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَايَةِ وَ لَمْ يُنَادِ بِشَيْءٍ إِلاَّ كَمَا نُوذِيَ بِالْوَلَايَةِ»

اسلام بر پنج پایه استوار است: بر نماز و زکات و روزه و حج و ولایت و به چیز دیگری دعوت نشده آن‌گونه که به ولایت دعوت شده است.

پیام‌ها: اهمیت ولایت ظاهری و اجرای قوانین با تشکیل حکومت اسلامی

ارتباطات: این حدیث با آیات «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَ أُنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» و «أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا

أُنزِلَ إِلَيْكَ وَ مَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ...» تناسب مفهومی دارد و هر دو به اهمیت ولایت ظاهری در اسلام اشاره می‌کنند.

ضرورت تشکیل حکومت اسلامی

■ ممکن است این سؤال مطرح شود که چرا جامعهٔ اسلامی نیازمند حکومت اسلامی است؟ و چرا ولایت و حکومت، یکی از مهم‌ترین دستورات اسلامی شمرده شده است؟

لـ در پاسخ به این سؤال، دلایل زیادی ذکر شده که به دو مورد آن اشاره می‌کنیم:

الف) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام

اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است: یعنی علاوه بر توجه به فرد، به زندگی اجتماعی نیز توجه کامل دارد و تا آنجا که مقدور بوده، به برخی احکام

فردی، همچون عبادت نیز جنبهٔ اجتماعی داده است.

لـ برای مثال، نماز جماعت را از نماز فرادی برتر دانسته و برای آن ثواب بیشتری قرار داده است.

اصولاً یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایهٔ عدل بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس قوانین عادلانه بنا نهند.

این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم، میسر نیست.

آیا می‌شود که خداوند هدقی را برای ارسال پیامبر خود تعیین کند، ولی ابزار و شیوهٔ رسیدن به آن را نادیده بگیرد؟

همچنین قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد که اجرای این قوانین بدون تشکیل حکومت امکان‌پذیر نیست. احکامی همچون خمس، زکات، حقوق و مسئولیت‌های خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران. روشن است که اجرای این قوانین، بدون تشکیل حکومت امکان‌پذیر نیست.

ب ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت

ولایت و سرپرست حقیقی انسان‌ها خداست و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستورهای او و کسانی که خودشان معین کرده، ضروری و واجب است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او بازگردد. کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، در حالی که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند. پذیرش حکومت «طاغوت» و انجام دستورهای وی بر مسلمانان حرام است. بنابراین لازم است در جامعه، حکومتی وجود داشته باشد که «طاغوتی» نباشد؛ یعنی:

- مورد پذیرش خداوند باشد.
- دستورات الهی را که در قرآن و روایات آمده است، به اجرا درآورد.

ج ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی (قاعده نفی سبیل)

یکی دیگر از عواملی که تشکیل حکومت اسلامی را ضروری می‌کند، استقلال جامعه اسلامی است. قرآن کریم از مؤمنان می‌خواهد که سلطه بیگانگان را نپذیرند و زیر بار آن‌ها نروند؛ این حکم قرآنی را «قاعده نفی سبیل» می‌گویند. مستکبران و ستمگران جهان همواره بر آن‌اند که بر جوامع دیگر مسلط شوند و از منابع مادی و معنوی آنان بهره ببرند. تشکیل حکومت اسلامی؛ مانع سلطه بیگانگان می‌شود. روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را با سایر کشورها به گونه‌ای تنظیم می‌کند که جامعه اسلامی استقلال خود را در جهات مختلف حفظ نماید و بیگانگان برای تسلط بر مسلمانان راهی نیابند.

تذکره: در آیات زیر تفکر کنید و مشخص کنید که دلایل مطرح‌شده در بحث ضرورت تشکیل حکومت اسلامی، (دلایل الف، ب و ج) با کدام یک از آیات زیر مرتبط است.

- ﴿الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضَلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾
- ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾
- ﴿...وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾

سوره، آیه	دلیل
سوره نساء، آیه ۶۰	ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
سوره حدید، آیه ۲۵	ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام
سوره نساء، آیه ۱۴۱	ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی

(سوره نساء آیه ۶۰)

﴿الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضَلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾
 خداوند بر مؤمنان منت نهاد هنگامی که در میان آن‌ها، پیامبری از خودشان برانگیخت که آیات او را بر آن‌ها بخواند و آن‌ها را پاک گرداند و کتاب و حکمت به آن‌ها بیاموزد و البته پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند.

پیام‌ها: ۱) ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت از دلایل نیاز جامعه اسلامی به حکومت و ولایت ظاهری ۲) گروهی از انسان‌ها ایمان ندارند، بلکه تنها گمان می‌کنند و می‌پندارند که مؤمن هستند؛ زیرا می‌خواهند داوری خود را نزد طاغوت ببرند. ۳) اراده ارجاع منازعات به طاغوت امری برخلاف دستورات خداوند است و با ادعای ایمان مناقات دارد. ۴) در این آیه یک «نباید» برای مسلمانان تعیین شده است: مسلمانان نباید برای داوری به طاغوت مراجعه کنند. ۵) پیروی از شیطان، انسان را به گمراهی دور و درازی می‌کشاند.

ارتباطات: ۱) این آیه با سخن امام باقر (ع) مبنی بر ولایت ظاهری پیامبر (ص): «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصُّومِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ وَ لَمْ يُنَادِ بِشَيْءٍ كَمَا نُوْدِيَ بِالْوَلَايَةِ» و بر «ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت» تأکید دارد.

۲) این آیه ارتباط دارد با سخن امام خمینی (ره): «به این دلیل که هر نظام سیاسی غیر اسلامی، نظامی شرک‌آمیز است، چون حاکمش طاغوت است، ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم.» ارتباط مفهومی دارد و بر «ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت» تأکید می‌کند.

۳) پیش از انداز در این آیه، خداوند به مردم فرمان «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ» می‌دهد. (پایه ۱۱ درس ۷)

(سوره حدید آیه ۲۵)

«لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»

به راستی که پیامبران را همراه با دلایل روشن فرستادیم و همراه آنان کتاب آسمانی و میزان نازل کردیم تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.

پیام‌ها: ۱) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام یکی از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی و ولایت ظاهری ۲) هدف از ارسال میزان، برقراری عدالت در جامعه است. ۳) در این آیه امکاناتی که خداوند متعال برای اقامه قسط و عدل در اختیار مردم قرار داده است، بیان شده است.

ارتباطات: با آیه «أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا...» ارتباط مفهومی داشته و هر دو بر ضرورت تشکیل حکومت اسلامی و ولایت ظاهری اشاره دارند.

(سوره نساء آیه ۱۴۱)

«... وَ لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»

و خداوند هرگز راهی برای سلطه کافران بر مؤمنان قرار نداده است.

پیام‌ها: ۱) حفظ استقلال جامعه اسلامی از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی ۲) ولایت ظاهری ۳) قائده نفی سبیل ۴) در این آیه یک «نباید» برای مسلمانان تعیین شده است.

ارتباطات: ۱) این آیه با آیات «أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ...» و «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ...» ارتباط مفهومی دارند؛ زیرا همگی به دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی اشاره دارند.

۲) این آیه با سخن امام باقر (ع): «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ...» که بر اهمیت ولایت ظاهری تأکید می‌کند، ارتباط مفهومی دارد.

نکته ترکیبی: یکی از عوامل ختم نبوت، پویایی و روز آمد بودن دین اسلام است. وجود قوانین تنظیم‌کننده از علل پویایی دین اسلام می‌باشد و قاعده نفی سبیل یکی از این قوانین است. (پایه ۱۱ درس ۷)

کشف رابطه: امام خمینی (ره) رهبر کبیر انقلاب اسلامی، بزرگ‌ترین شخصیت عصر حاضر است که به تبیین ضرورت حکومت اسلامی پرداخته و با بیان روشنگرانه خود، توجه مردم را بدان جلب کرده است. در سخنانی که از ایشان نقل می‌شود، بیندیشید و ببینید که با کدام یک از دلایل تشکیل حکومت ارتباط دارد؟

سخنان امام خمینی (ره)	دلیل	تناسب مفهومی
به این دلیل که هر نظام سیاسی غیراسلامی، نظامی شرک‌آمیز است، چون حاکمش «طاغوت» است، ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم.	ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت	«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَ مَا أَنْزَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَ يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا»
مذهب اسلام هم‌زمان با اینکه به انسان می‌گوید که خدا را عبادت کن و چگونه عبادت کن، به او می‌گوید چگونه زندگی کن و روابط خود را با سایر انسان‌ها چگونه باید تنظیم کنی و حتی جامعه اسلامی با سایر انسان‌ها چگونه روابطی باید برقرار نماید. هیچ حرکتی و عملی از فرد و جامعه نیست، مگر اینکه مذهب اسلام برای آن حکمی مقرر داشته است.	ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام	«لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»

ولایت معنوی رسول خدا (ص)

- رسول خدا از طرف خداوند، مسئول تشکیل حکومت و اجرای قوانین اسلام است. یعنی:
  - ولایت و سرپرستی جامعه را برعهده دارد و این همان ولایت ظاهری است.
- اما آن حضرت ولایت معنوی را نیز عهده‌دار است.
  - ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌هاست که مرتبه‌ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می‌شود.
  - این ولایت چیست و چگونه انجام می‌پذیرد؟
  - رسول خدا با انجام وظایف هبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی به مرتبه‌ای از کمال نائل شد که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم خلقت تصرف نماید.
  - به طور مثال، به اذن الهی قادر بود بیمار را شفا بخشد، بلایی را از شخص یا جامعه دور نماید و حاجات مردم را در صورتی که صلاح آن‌ها در آن باشد، برآورده سازد.
  - ایشان با استفاده از این قدرت و ولایت، دل‌های آماده را نیز هدایت می‌کند.
  - البته این هدایت، یک کار ظاهری، یعنی از طریق آموزش معمولی و عمومی نیست؛ بلکه از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن، صورت می‌گیرد.
  - میزان بهره‌مندی انسان‌ها از این هدایت، به درجه ایمان و عمل آنان بستگی دارد.
  - هر قدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریافت هدایت‌های معنوی را بیشتر کسب می‌کنند.

نمونه‌ای کامل از این نوع هدایت را می‌توانیم در رفتار رسول خدا (ص) با حضرت علی (ع) ببینیم. آن حضرت از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا قرار گرفت، با استعداد بی‌نظیر خود، مراتب کمال را در ایمان و عمل به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش‌های معمولی، از هدایت‌های معنوی رسول خدا (ص) نیز بهره می‌برد.

امام علی (ع)

«روزی رسول خدا هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد.»
پیام‌ها: ولایت معنوی پیامبر (ص) و بهره‌مندی حضرت علی (ع) از آن به دلیل لیاقت اکتسابی

روشن است که آموزش این علوم از طریق آموختن معمولی نبوده، بلکه به صورت الهام بر روح و جان حضرت علی (ع) بوده است.

حواستون باشه: کلیدواژه‌های قارسی توی این درس خیلی مهم هستن:

۱ دریاقت و ابلاغ وحی: کاتبان، حافظان و عبدالله بن مسعود و حضرت علی (ع)

۲ مرجعیت دینی: تعلیم، تبیین، تفسیر، توضیح، بیان جزئیات، شیوه عمل، گفتار و رفتار پیامبر (ص) و معلم قرآن

۳ ولایت ظاهری: هجرت به مدینه، انصار، مهاجران، حکومت، اجرای احکام، دین اجتماعی، عدالت، امر به معروف و نهی از منکر، جهاد و طاغوت

۴ ولایت معنوی: سرپرستی معنوی، مرتبه بالاتر، عبودیت، قرب الهی، مشاهده عالم غیب، ماوراء، تصرف به اذن، شفابخشی، رفع حاجات، غیبی، لیاقت انسان‌ها، هزار باب علم و حل مشکل علمی علما

نکته: هدایت معنوی، نمونه‌ای از ولایت معنوی است و با میزان درجه ایمان، عمل و مقدار دریاقت هدایت‌های معنوی، رابطه مستقیم دارد.

عصمت پیامبر اکرم (ص)

پیامبر (ص) زمانی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد که،

تحت تأثیر هواهای نفسانی قرار نگیرد و مرتکب گناه و خطا نگردد.

مردم نیز زمانی گفته‌ها و هدایت‌های وی را می‌پذیرند که مطمئن باشند که او هیچ‌گاه مرتکب گناه و اشتباه نمی‌شود.

اگر آنان احتمال دهند که پیامبرشان گناه می‌کند و دچار خطا می‌شود، به او اعتماد نمی‌کنند و از وی پیروی نخواهند کرد.

به عبارت دیگر، بدون وجود عصمت، مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید: زیرا:

اگر پیامبری در دریاقت وحی و رساندن آن به مردم معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.

اگر پیامبری در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی معصوم نباشد، امکان انحراف در تعلیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.

اگر پیامبری در اجرای احکام الهی معصوم نباشد، امکان دارد کارهایی که مخالف دستورات الهی است، انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند

و مانند او عمل کنند و به گمراهی دچار شوند.

حواستون باشه: رمزگذاری این سه جایگاه عصمت: ۱ دریاقت و ابلاغ وحی: ده (دین به درستی و امکان هدایت) ۲ مرجعیت دینی: ۱۱ (انحراف

در تعلیم - از دست رفتن اعتماد مردم) ۳ ولایت ظاهری: مگس (مخالف دستور خدا - گمراهی - سرمشق)

حال، می‌توان پرسید: چه کسی تشخیص می‌دهد که کدام فرد توانایی مقاومت در مقابل وسوسه گناه را دارد؟

روشن است که این کار از انسان‌ها ساخته نیست و فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می‌تواند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد.

بنابراین، وقتی خداوند کسی را به پیامبری برمی‌گزیند، معلوم می‌شود که وی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد.

خدای متعال در این باره می‌فرماید:

(سوره انعام آیه ۱۲۴)

«اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ»

خدا بهترین می‌داند رسالتش را کجا قرار دهد.

پیام‌ها: ۱ تشخیص فرد شایسته دارای عصمت برای تصدی مقام رسالت فقط توسط خداوند انجام می‌گیرد. ۲ خداوند با علم خود به ویژگی عصمت

در پیامبران، آنان را برگزیده است. ۳ نبوت منصبی الهی است.

ارتباطات: با آیه «الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا...» ارتباط مفهومی داشته و هر دو بر ضرورت تشکیل حکومت اسلامی و ولایت ظاهری اشاره دارند.

عامل عصمت پیامبران

حال ببینیم که معصومیت پیامبران به چه صورت است؟

آیا یک مانع بیرونی مانند قرشته، پیامبران را از گناه و خطا حفظ می‌کند یا آنان با اختیار خود به سمت گناه و خطا نمی‌روند؟

در پاسخ می‌گوییم: پیامبران با اینکه مانند ما انسان‌ها فریزه و اختیار دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی‌شوند:

زیرا کسی گناه می‌کند که هوس و هوس بر او غلبه کند، اما کسی که حقیقت گناه و معصیت را مشاهده می‌کند و می‌داند که با انجام آن، از لطف و رحمت خداوند دور می‌شود، محبت به خداوند را با هیچ چیز عوض نمی‌کند. همچنین آنان از چنان بینش همیقی برخوردارند که در انجام اوامر خداوند گرفتار خطا و اشتباه نمی‌شوند. البته ما انسان‌ها نیز در مورد بعضی از گناهان معصوم هستیم و حتی تصور آن‌ها نیز برای ما ناراحت‌کننده و آزاردهنده است، اما پیامبران نسبت به همه گناهان و اشتباهات عصمت دارند.

نکته: مصونیت پیامبران از گناه معلول تقوای آن‌هاست و مصونیت از خطا و اشتباه معلول بینش عمیق آن‌هاست.

انریشه و تحقیق: ۱ نمونه‌هایی از احکام اجتماعی اسلام که اجرای آن‌ها نیازمند تشکیل حکومت است را بیان کنید.

پاسخ: احکام قضایی اسلام (احکام جزایی، قصاص، دیات و...)، خمس و زکات، جهاد و...

۲ به نظر شما کدام یک از احکام و دستورات دین اسلام نیاز بیشتری به تشکیل حکومت الهی دارد؟

الف) نماز و روزه واجب (ب) حج (ج) امر به معروف و نهی از منکر (د) حجاب و پوشش (ه) توانمندی نظامی و ایجاد رعب در دل دشمنان (و) نفی سلطه بیگانگان (ز) کمک به مسلمانان گرفتار در نقاط مختلف جهان

پاسخ: در این سؤال تأکید شده که کدام یک از احکام، نیاز بیشتری به تشکیل حکومت اسلامی دارد، یعنی به نوعی همه احکام الهی برای تحقق همه‌جانبه خود نیاز به حکومت الهی دارند، اما این نیاز در خصوص برخی احکام بیشتر است. توضیح آنکه حتی برخی احکام اسلامی مانند نماز، روزه، حج و امر به معروف و نهی از منکر که به ظاهر برای عمل به آن‌ها نیاز به حکومت اسلامی نیست، اما در واقع زمینه آن‌ها در یک حکومت اسلامی بیشتر است تا در حکومتی غیراسلامی طبق آیه ۴۱ سوره حج که می‌فرماید: «الَّذِينَ إِن مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ»، یعنی ویژگی حکومت دینی توجه کردن مردم به نماز و تلاش برای اجرای کامل این قریضه در تمام بخش‌های جامعه است. در حکومت دینی به مساجد اهمیت بیشتری داده می‌شود، نماز جمعه و جماعت تبلیغ و ترویج می‌شود، نظام آموزشی بر اهمیت نماز و برپایی آن تأکید می‌کند و... پس حتی اقامه نماز نیز به نوعی متأثر از حکومت است، اما از آنجایی که در سؤال تأکید شده که کدام یک نیاز بیشتری به حکومت الهی دارند، بنابراین مواردی ذکر می‌شود که جنبه اجتماعی داشته و جز در سایه تشکیل حکومت، امکان تحقق آن‌ها نیست. مواردی مانند توانمندی نظامی، نفی سلطه بیگانگان، کمک به مسلمانان گرفتار و...

۲ با توجه به حدیث امام باقر (ع) بیان کنید که چرا ولایت، از نماز و روزه و سایر عبادات مهم‌تر است؟ **پاسخ:** زیرا ولایت، کلید نماز، زکات، حج و روزه است و صاحب ولایت که امام یا رهبران الهی هستند، قطعاً مردم را به سوی این اصول چهارگانه رهبری می‌کنند، به عبارتی، رهبری و ولایت رهبران الهی تضمین‌کننده اقامه نماز و پرداخت زکات و برگزاری بهتر حج و روزه است.

سؤالات امتحان

● ● ● ● بخش اول: از «مقدمه» تا «انتهای ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی» ● ● ● ●

آیات و احادیث

۳۶۱. آیه شریفه زیر به کدام یک از مسئولیت‌های پیامبر اشاره دارد؟

«لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِن كَانُوا مِن قَبْلِ لَفَى ضَلَالٍ مَّبِينٍ»

۳۶۲. با دقت در این سخن امام باقر (ع) که فرمودند: «بَنَى الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَايَةِ...» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) اسلام بر چند پایه استوار است؟ نام ببرید.

ب) مهم‌ترین پایه اسلام کدام است؟ چرا؟

ج) حدیث فوق به کدام یک از مسئولیت‌های پیامبر اشاره دارد؟

سؤالات درست و نادرست

۳۶۳. پیامبر اکرم (ص) به مدت بیست و سه سال در مکه مردم را به آخرین و کامل‌ترین برنامه هدایت فراخواند.
۳۶۴. ما هم‌اکنون نماز، روزه، حج و بسیاری از وظایف خود را که جزئیات آن‌ها در قرآن کریم آمده است، مطابق گفتار و رفتار رسول خدا انجام می‌دهیم.
۳۶۵. مهم‌ترین پایه اسلام در روایات معصومین (ع) نماز است.
۳۶۶. اسلام، تا آنجا که مقدور بوده، به برخی احکام فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است.
۳۶۷. این که رسول خدا (ص) همه آیات را بی‌کم و کاست برای مردم خواند، مربوط به مسئولیت مرجعیت دینی ایشان است.
۳۶۸. پیامبر (ص) به کمک مردم مدینه (مهاجرین) و کسانی که از مکه آمده بودند، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می‌شد، پی‌ریزی نمود.
۳۶۹. نمی‌شود خداوند هدقی را برای ارسال پیامبر خود تعیین کند، ولی ابزار و شیوه رسیدن به آن را نادیده بگیرد.
۳۷۰. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او باز گردد.
۳۷۱. خمس و زکات از احکام اجتماعی اسلام است که اجرای آن بدون تشکیل حکومت اسلامی امکان‌پذیر نیست.

سؤالات جای خالی

۳۷۲. نویسندگان قرآن را _____ و آنان که قرآن را به خاطر سپرده و حفظ می‌کردند، _____ می‌نامیدند.
۳۷۳. یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس _____ بنا نهند.
۳۷۴. پذیرش حکومت _____ و انجام دستورهای وی بر مسلمانان حرام است.
۳۷۵. گفتار و رفتار پیامبر (ص) اولین و معتبرترین _____ برای فهم عمیق آیات الهی است.
۳۷۶. _____ به معنی سرپرستی و رهبری است.
۳۷۷. براساس حدیث امام باقر (ع) مهم‌ترین پایه اسلام _____ است.
۳۷۸. اجرای احکام اجتماعی اسلام بدون _____ امکان‌پذیر نیست.
۳۷۹. قرآن کریم از مؤمنان می‌خواهد که سلطه بیگانگان را نپذیرند و زیر بار آن‌ها نروند؛ این حکم قرآنی را _____ می‌گویند.

کشف ارتباط

۳۸۰. هر یک از موارد سمت راست با کدام مورد سمت چپ مرتبط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است).
الف) تشکیل حکومت اسلامی	•	۱) اولین معلم قرآن	•
ب) پیامبر(ص)	•	۲) مرجعیت دینی	•
ج) رفتار و گفتار پیامبر	•	۳) حافظ قرآن	•
د) حضرت علی(ع)	•	۴) ولایت ظاهری	•
		۵) ولایت معنوی	•

سؤالات کوتاه پاسخ

۳۸۱. این سخن، «ما ده آیه از قرآن را از پیامبر قرا می‌گرفتیم و بعد از این که در معنای آن تفکر می‌کردیم و به آن عمل می‌نمودیم، بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد پیامبر می‌رفتیم.» از زبان چه کسی نقل شده است و درباره کدام مسئولیت پیامبر است؟
۳۸۲. چرا پیامبر(ص) علاوه بر رساندن وحی به مردم، وظیفه تعلیم و تبیین قرآن کریم را نیز بر عهده داشت؟
۳۸۳. اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی چیست؟
۳۸۴. دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی را نام ببرید.
۳۸۵. لازم است در جامعه، چه نوع حکومتی وجود داشته باشد؟
۳۸۶. یکی از اهداف ارسال پیامبران چه بود؟
۳۸۷. اجرای قوانین اجتماعی اسلام چگونه امکان‌پذیر است؟
۳۸۸. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، در چه صورتی صحیح است؟
۳۸۹. چه اقدامی مانع سلطه بیگانگان می‌شود و حافظ استقلال جامعه اسلامی در جهات مختلف است؟
۳۹۰. مسئولیت‌های پیامبر اکرم(ص) را در امر رسالت نام ببرید؟
۳۹۱. پیامبر اکرم(ص) پس از دریافت وحی، برای حفظ پیام الهی و امکان دسترسی مردم به آن چه اقداماتی انجام دادند؟
۳۹۲. اجرای احکامی چون «خمس، زکات و امر به معروف و نهی از منکر و...» مستلزم کدام یک از ابعاد رسالت پیامبر است؟

تعریف اصطلاح

۳۹۳. ولایت:
۳۹۴. طاهوت:
۳۹۵. مرجعیت دینی:
۳۹۶. مهاجرین:
۳۹۷. انصار:
۳۹۸. قاعده نفی سبیل:

سؤالات دو گزینه‌ای

۳۹۹. اینکه امروز ما نماز، روزه، حج و بسیاری از اعمال را مطابق گفتار و رفتار پیامبر انجام می‌دهیم، به کدام قلمرو پیامبر (ص) مربوط می‌شود و اساس آن چیست؟
- الف) مرجعیت دینی - تعلیم و تبیین تعالیم قرآن
ب) ولایت ظاهری - تشکیل حکومت اسلامی
۴۰۰. _____ از ملزومات اصلی اجرای احکام اجتماعی اسلام است و اینکه اسلام، نماز جماعت را از نماز فرادی برتر دانسته و برای آن ثواب بیشتری قرار داده است، نشانه _____ است.
- الف) مرجعیت دینی - وجوب وحدت و همبستگی
ب) ولایت ظاهری - توجه به زندگی اجتماعی

۴۰۱. با توجه به حدیث امام باقر (ع): «بَنَى الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ»، اسلام بر چه پایه‌هایی استوار است و بر کدام یک تأکید بیشتری شده است؟

الف) نماز و زکات و روزه و حج و ولایت - ولایت

ب) نماز و روزه و حج و جهاد و ولایت - نماز

۴۰۲. لازمه بنا نهادن زندگی اجتماعی بر اساس قوانین عادلانه کدام است؟

الف) هدایت توسط رهبری الهی

ب) وجود یک نظام حکومتی سالم

۴۰۳. طاغوت به چه کسانی گفته می‌شود؟

الف) گمان می‌کنند به آنچه بر پیامبر و پیش از او نازل شده ایمان دارند، اما ایمان نیاورده‌اند.

ب) به مردم قرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، درحالی که قرمان و قانونشان غیرالهی است.

۴۰۴. با توجه به آیه شریفه «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ...» پیامبر گرامی اسلام (ص) در رابطه با مردمانی که پیش از بعثت در گمراهی آشکار به سر می‌بردند،

چه وظایفی داشت؟

الف) «لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»

ب) «يُرْزِقِهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ»

۴۰۵. یکی از مسئولیت‌های قرار گرفته بر دوش نبی اکرم (ص) در باقیات وحی و رساندن آن به مردم است، این مفهوم از کدام آیه به دست می‌آید؟

الف) «وَمَا كُنْتُمْ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكُمْ إِذَا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ»

ب) «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ»

سؤالات سه گزینه‌ای

۴۰۶. کدام هئوین با عبارات‌های مربوط به خود مناسبت دارند؟

الف) دستیابی به معارف بلند کتاب آسمانی ← در باقیات و ابلاغ وحی

ب) فهم کامل جزئیات احکام و قوانین قرآن کریم ← مرجعیت دینی

ج) عدم پذیرش سلطه بیگانگان ← ضرورت تشکیل حکومت اسلامی

۳ «الف»، «ب»

۲ «ب»، «ج»

۱ «الف»، «ج»

۴۰۷. از حدیث شریف «بَنَى الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ...» کدام مفهوم در باقیات می‌گردد؟

۱) اجرای قوانین و احکام دین در سایه ولایت الهی دارای اهمیت است.

۲) اسلام یک دین کامل و دربردارنده همه ابعاد فردی و اجتماعی انسان است.

۳) برای رسیدن به جامعه عادلانه، رعایت احکامی مانند نماز، زکات، حج و ولایت ضروری است.

۴۰۸. از دقت در پیام کدام آیه شریفه، مسئولیت مرجعیت دینی پیامبر اکرم (ص) استنباط می‌شود؟

۱) «الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ...»

۲) «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ...»

۳) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...»

۴۰۹. با توجه به آیه شریفه «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ...» کدام مورد تحقق می‌یابد؟

۱) از گمراهی نجاتشان بدهد و هدایتشان نماید و کتاب و حکمت به آنان بیاموزد.

۲) از گمراهی نجاتشان بدهد و تزکیه‌شان گرداند و از کفر و شرک بر حذرشان بدارد.

۳) آیات الهی را برایشان بخواند و تزکیه‌شان گرداند و کتاب و حکمت به آنان بیاموزد.

پاسخ کامل (تشریحی)

۴۱۰. از مسئولیت‌های مهم پیامبر (ص)، «در باقیات و ابلاغ وحی» را توضیح دهید.

۴۱۱. پیامبر (ص) چگونه به تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی) پرداختند؟

۴۱۲. از مسئولیت‌های مهم پیامبر (ص) «ولایت ظاهری» را توضیح دهید.

۴۱۳. یکی از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی «ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام» است، آن را شرح دهید.

۴۱۴. یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایه عدل بنا کنند، آیا این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم میسر است؟

۴۱۵. یکی از دلایل تشکیل حکومت اسلامی «ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت» است، آن را توضیح دهید.

۴۱۶. چگونه می‌توان با تشکیل حکومت اسلامی استقلال جامعه اسلامی را حفظ کرد؟

بخش دوم: از «تدبر در قرآن» تا «عصمت پیامبر (ص)»

آیات و احادیث

۴۱۷. با تدبر در آیه شریفه «الَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ...» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

- الف) آیه به کدام یک از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی اشاره دارد؟
- ب) چه کسانی برای داوری به طاغوت مراجعه می‌کنند؟
- ج) خداوند در مورد طاغوت چه فرمانی به مؤمنان داده است؟
- د) عاقبت مراجعه به طاغوت در داوری چیست؟
- ه) چرا خداوند، ایمان برخی از افراد را یک ظن و پندار می‌شمارد؟

۴۱۸. با توجه به آیه مبارکه «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رَسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

- الف) آیه به کدام یک از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی اشاره دارد؟
- ب) خداوند پیامبرانش را با چه امکاناتی فرستاده است؟
- ج) چرا خداوند همراه پیامبران کتاب آسمانی و میزان نازل کرد؟
- د) از این آیه کدام مسئولیت پیامبر (ص) در رسالت‌شان تبیین می‌گردد؟

۴۱۹. عبارت قرآنی «اللَّهُ أَهْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ» درباره چه موضوعی است؟

۴۲۰. امام علی (ع) می‌فرماید: «روزی رسول خدا (ص) هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد.» این حدیث نشانگر

کدام مقام پیامبر (ص) است و مربوط به کدام نوع هدایت می‌باشد. آموزش این علوم از چه طریقی است؟

۴۲۱. آیه شریفه «...وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» به کدام یک از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی اشاره دارد؟

سؤالات درست و نادرست

۴۲۲. ولایت ظاهری مرتبه‌ای بالاتر از ولایت معنوی است.

۴۲۳. اگر پیامبری در اجرای احکام الهی معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.

۴۲۴. ما انسان‌ها در مورد بعضی از گناهان معصوم هستیم.

۴۲۵. هر قدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریاقت هدایت‌های ظاهری را بیشتر کسب می‌کنند.

۴۲۶. خداوند و پیامبر (ص) می‌توانند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهند.

سؤالات جای خالی

۴۲۷. هر قدر درجه ..... و ..... انسان‌ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریاقت هدایت‌های معنوی را بیشتر کسب می‌کنند.

۴۲۸. اگر پیامبری در ..... و ..... معصوم نباشد، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.

۴۲۹. امام خمینی (ره): هیچ ..... و ..... از فرد و جامعه نیست، مگر این که مذهب اسلام برای آن ..... مقرر داشته است.

۴۳۰. مرتبه‌ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری است.

۴۳۱. رسول خدا (ص) با انجام وظایف ..... و ..... و در مسیر قرب الهی، به مرتبه‌ای از کمال نائل شد، که می‌توانست ..... و ..... را مشاهده کند.

۴۳۲. آموزش علوم توسط پیامبر (ص) به حضرت علی (ع) از طریق آموختن معمولی نبوده، بلکه به صورت ..... حضرت علی (ع) بوده است.

۴۳۳. بدون ..... مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید.

۴۳۴. کسی گناه می‌کند که ..... و ..... بر او غلبه کند.

کشف ارتباط

۴۳۵. هر یک از موارد سمت راست با کدام مورد از موارد سمت چپ متناسب است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

الف) عدم عصمت پیامبر در اجرای احکام الهی	•	۱) سلب امکان هدایت	•
ب) بهره‌مندی از هدایت معنوی	•	۲) امکان انحراف در تعالیم الهی	•
ج) عدم عصمت پیامبر در تعلیم و تبیین دین	•	۳) آموزش‌های غیبی و معنوی	•
د) عدم عصمت پیامبر (ص) در دریاقت وحی و ابلاغ آن	•	۴) درجه ایمان و عمل فرد	•
		۵) به گمراهی دچار شدن	•

سؤالات کوتاه پاسخ

۴۳۶. میزان بهره‌مندی انسان‌ها از هدایت معنوی پیامبر(ص)، به چه چیزهایی بستگی دارد؟
۴۳۷. هر قدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها بالاتر باشد، چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟
۴۳۸. مقصود از این که پیامبران از گناه محفوظ‌اند، چیست؟
۴۳۹. چرا عصمت، لازمه پیامبری بوده است؟
۴۴۰. اگر پیامبری در «دریافت و ابلاغ آن» به مردم معصوم نباشد، چه نتایجی را به دنبال خواهد داشت؟
۴۴۱. اگر پیامبری در «تعلیم و تبیین دین و وحی الهی» معصوم نباشد، چه پیامدهایی را خواهد داشت؟
۴۴۲. اگر پیامبری در «اجرای احکام الهی» معصوم نباشد، چه نتایجی را به دنبال خواهد داشت؟
۴۴۳. از نظر امام خمینی(ره) چرا هر نظام سیاسی غیر اسلامی، نظامی شرک‌آمیز است و وظیفه مسلمانان چیست؟

تعریف اصطلاح

۴۴۴. ولایت معنوی:

۴۴۵. عصمت پیامبر اکرم(ص):

سؤالات دو گزینه‌ای

۴۴۶. مطابق آیات سوره مبارکه نساء، شیطان به گمراهی سخت چه کسانی امید بسته است؟
الف) با ادعای ایمان، به دنبال حاکمیت طاغوت هستند.
ب) با توجه به وجود کتاب و میزان، برای برپایی قسط تلاش نمی‌کنند.
۴۴۷. بهره‌مندی انسان‌ها از هدایت معنوی پیامبر(ص)، قارغ از آموزش معمولی و عمومی، به چه عاملی بستگی دارد؟
الف) درجه ایمان و عمل
ب) میزان پایبندی به دین
۴۴۸. پیام آیه شریفه «اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ» این است که _____
الف) خود را در جایگاهی غیر از آنچه بودند، معرفی می‌کردند و بر رسولان، فخرقروشی می‌کردند.
ب) خداوند مسئولیت پیامبری را بر عهده کسانی قرار می‌دهد که می‌داند توانایی انجام این مسئولیت را دارند.
۴۴۹. اگر گفته شود «قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد»، پیام کدام آیه شریفه، مفید این معنی است؟
الف) «الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ»
ب) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ»
۴۵۰. این سخن رهبر کبیر انقلاب اسلامی «ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم» در مقام تبیین مفهوم مندرج در کدام آیه می‌باشد؟
الف) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ...»
ب) «الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ...»
۴۵۱. خداوند متعال برای اقامه قسط و عدل چه امکاناتی در اختیار مردم قرار داده است؟
الف) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ»
ب) «رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ»
۴۵۲. قرآن کریم کدام عمل را «نهی سبیل» می‌نامد و در کدام آیه شریفه به آن اشاره شده است؟
الف) اطاعت نکردن از قانونگذاران غیر الهی - «يُرِيدُونَ أَنْ يُتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ...»
ب) بستن راه نفوذ و سلطه بیگانگان - «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ...»
۴۵۳. تصرف در عالم خلقت به اذن خداوند، نشانه وصول به مرتبه ولایت _____ و بهره‌مندی انسان‌ها از هدایت، _____ است.
الف) معنوی - نمونه ولایت معنوی
ب) ظاهری - عامل ولایت ظاهری

سؤالات سه گزینه‌ای

۴۵۴. چگونه می‌توانیم استعداد و لیاقت خود را برای دریافت هدایت‌های معنوی افزایش دهیم؟
۱) درجه ایمان و عمل خود را بالا ببریم.
۲) از طریق الهامات روحی و امدادهای غیبی اقدام نماییم.
۳) علاوه بر تربیت، به روش‌های معمولی به ولایت معنوی توجه نماییم.

- ۳۸۰ الف ۴ ب ۱ ج ۲ د ۳
۳۸۱. عبدالله بن مسعود - در باقت و ابلاغ وحی
۳۸۲. تا مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند و جزئیات احکام و قوانین را بفهمند و شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند.
۳۸۳. گفتار و رفتار پیامبر (ص)
۳۸۴. ۱. ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام ۲. ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
۳۸۵. حکومتی که طاغوتی نباشد: یعنی مورد پذیرش خداوند باشد و دستورات الهی را که در قرآن و روایات آمده است، به اجرا درآورد.
۳۸۶. تا مردم، جامعه‌ای بر پایه عدل بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس قوانین عادلانه بنا نهند.
۳۸۷. با تشکیل نظام حکومتی سالم
۳۸۸. در صورتی که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او باز گردد.
۳۸۹. تشکیل حکومت اسلامی
۳۹۰. ۱. در باقت و ابلاغ وحی ۲. تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی) ۳. اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت (ولایت ظاهری)
۳۹۱. ایشان همه آیات قرآن را برای مردم می‌خواند و نویسندگانی را مأمور نوشتن آن‌ها می‌کرد و عده زیادی هم آیات را حفظ و به آن عمل می‌کردند.
۳۹۲. ولایت ظاهری
۳۹۳. به معنای سرپرستی و رهبری است.
۳۹۴. کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانونگذاری می‌کنند، در حالی که فرمان و قانون‌شان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند.
۳۹۵. پیامبر اکرم (ص)، علاوه بر رساندن وحی به مردم، وظیفه تعلیم و تبیین آیات قرآن کریم را نیز برعهده داشت تا مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند و جزئیات احکام و قوانین را بفهمند و شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند.
۳۹۶. کسانی که به همراه پیامبر (ص) از مکه به مدینه آمدند.
۳۹۷. کسانی که پس از هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه، در شهر مدینه به پیامبر (ص) کمک کردند.
۳۹۸. قرآن کریم از مؤمنان می‌خواهد که سلطه بیگانگان را نپذیرند و زیر بار آن‌ها نروند: این حکم قرآنی را «قاعده نفی سبیل» می‌گویند.
۳۹۹. الف. مواردی که در صورت سؤال مطرح شده به مرجعیت دینی پیامبر یا همان تعلیم و تبیین تعالیم قرآن مربوط می‌شود.
۴۰۰. ب. اجرای احکام اجتماعی اسلام مستلزم وجود یک حکومت اسلامی یا تحقق ولایت ظاهری است. (به چیز دیگری دعوت نشده‌اند آن گونه که به ولایت دعوت شده‌اند) و اینکه اسلام نماز جماعت را بهتر از نماز فرادی دانسته و برای آن ثواب بیشتری قرار داده است، نشانه توجه به زندگی اجتماعی است.
۴۰۱. الف. امام باقر (ع) فرمودند: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَايَةِ وَ لَمْ يُنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوَلَايَةِ: اسلام بر پنج پایه استوار است. نماز، زکات، روزه، حج و ولایت و به چیز دیگری دعوت نشده آن گونه که [مردم] به ولایت دعوت شده‌اند»
۴۰۲. ب. یکی از اهداف پیامبران آن بود که مردم جامعه‌ای بر پایه عدل بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس قوانین عادلانه بنا نهند. این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم میسر نیست. کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانونگذاری می‌کنند در حالی که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست طاغوت نامیده می‌شوند.

۳۵۶. نظریه انبساط جهان، یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم است. بر طبق این نظریه، کهکشان‌ها با سرعت فوق‌العاده‌ای در حال حرکت و فاصله گرفتن از یکدیگرند که در نتیجه آن، جهان هستی مدام در حال گسترش و انبساط است. مطلبی که خداوند در قرآن به آن اشاره کرده است: «و آسمان را با قدرت خود براقاشتم و همواره آن را وسعت می‌بخشیم» ۳۵۷. در جامعه‌ای که علم و دانش جایگاهی نداشت و خبری از رشته‌هایی مانند فیزیک، زیست‌شناسی، گیاه‌شناسی و ستاره‌شناسی نبود، قرآن کریم به برخی نکات علمی اشاره می‌کند که در تمام دنیای آن روز بی‌سابقه بود و بعدها به مرور زمان توسط دانشمندان کشف گردید. اشاره به این قبیل نکات علمی، گویای آن است که قرآن کریم بسیار قراتر از علم آن روز جامعه سخن گفته و ذکر این قبیل نکات علمی فقط از کسی ساخته است که آگاه به همه علوم باشد.

۳۵۸. قرآن کریم در آیه شریفه «قُلْ لئن اجتمعت الانسُ والجنُّ علی ان یأتوا بمثل هذا القرآن لا یأتون بمثله ولو کان بعضهم لبعض ظهیرا»: «بگو: اگر تمامی انس و جن جمع شوند تا همانند قرآن را بیآورند، نمی‌توانند همانند آن را بیآورند، هر چند پشتیبان هم باشند» به ناتوانی انس و جن در آوردن کتابی مانند قرآن اشاره می‌کند.

۳۵۹. مورد «ب» در هر دو آیه سخن از زندگی و حیات پاک و پاکیزه به میان آمده است. عبارت «لما یحییکم» به همین معناست.

۳۶۰. مورد «ب» نظریه انبساط جهان، یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم است. عبارت «وَ إِنَّا لَمُوسِعُونَ: و قطعاً ما وسعت‌دهنده هستیم» به این معنا اشاره دارد.

پاسخ سؤالات درس ۵

۳۶۱. عبارت «یتلوا علیهم آیاته» ← در باقت و ابلاغ وحی / عبارت «یُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ» ← تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)
۳۶۲. الف. بر پنج پایه استوار است که عبارت‌اند از: نماز، زکات، روزه، حج و ولایت ب. ولایت، زیرا وقتی ولایت و حکومت اسلامی برقرار شود، فرصت برای اجرای تمامی احکام دین از جمله نماز و روزه و حج فراهم می‌شود. ج. ولایت ظاهری
۳۶۳. نادرست: پیامبر اکرم (ص) به مدت بیست‌وسه سال (در مکه و مدینه) مردم را به آخرین و کامل‌ترین برنامه هدایت قراخواند.
۳۶۴. نادرست: ما هم‌اکنون، نماز، روزه، حج و بسیاری دیگر از وظایف خود را که کلیات آن‌ها در قرآن کریم آمده است، مطابق گفتار و رفتار رسول خدا (ص) انجام می‌دهیم.
۳۶۵. نادرست: بر اساس حدیثی از امام باقر (ع) مهم‌ترین پایه اسلام «ولایت» است. درست ۳۶۶.
۳۶۷. نادرست: پیامبر اکرم (ص) مسئولیت در باقت و ابلاغ وحی را به‌طور کامل انجام داد و همه آیات قرآن را برای مردم خواند.
۳۶۸. نادرست: پیامبر به کمک مردم مدینه (انصار) و کسانی که از مکه آمده بودند (مهاجران) حکومت اسلام را پی‌ریزی نمود. درست ۳۶۹.
۳۷۰. درست ۳۷۵. مرجع علمی
۳۷۱. درست ۳۷۶. ولایت
۳۷۲. کاتبان وحی - حافظان وحی ۳۷۷. ولایت
۳۷۳. قوانین عادلانه ۳۷۸. تشکیل حکومت
۳۷۴. طاغوت ۳۷۹. قاعده نفی سبیل

۴۱۴. خیر: آیامی شود که خداوند هدقی را برای ارسال پیامبر خود تعیین کند، ولی ابزار و شیوه رسیدن به آن را نادیده بگیرد؟ همچنین قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد؛ مانند خمس، زکات، حقوق و مسئولیت‌های خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران. روشن است که اجرای این قوانین، بدون تشکیل حکومت اسلامی امکان‌پذیر نیست.

۴۱۵. ولی و سرپرست حقیقی انسان‌ها خداست و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستورات او و کسانی که خودش معین کرده، ضروری و واجب است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او بازگردد. همچنین، افرادی که بدون اجازه او فرمان و دستور می‌دهند، طاغوتی هستند و پیروی از آن‌ها بر مسلمانان، حرام است.

۴۱۶. مستکبران و ستمگران جهان همواره بر آن‌اند که بر جوامع دیگر مسلط شوند و از منابع مادی و معنوی آن‌ها بهره ببرند. تشکیل حکومت اسلامی، هم مانع سلطه بیگانگان می‌شود و هم می‌تواند روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را با سایر کشورها به گونه‌ای تنظیم کند که جامعه اسلامی استقلال خود را در جهات مختلف حفظ نماید و بیگانگان برای تسلط بر مسلمانان راهی نیابند.

۴۱۷. الف پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت ب کسائی که گمان می‌کنند ایمان دارند به آن چه نازل شده است. ج به آن کفر بورزند. د شیطان آنان را همراه می‌کند، گمراهی دور و دراز. ه زیرامی خواهند داوری را به نزد طاغوت ببرند.

۴۱۸. الف ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام ب. با دلایل روشن و نزول کتاب آسمانی و میزان ج. تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند. د. ولایت ظاهری ۴۱۹. این آیه بیانگر این است که فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می‌تواند توانایی فرد در دوری از گناه (عصمت) را تشخیص دهد. بنابراین، وقتی خداوند کسی را به پیامبری برمی‌گزیند، معلوم می‌شود که وی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد. چنان‌چه خداوند در این باره می‌فرماید: «خدا بهتر می‌داند رسالتش را در کجا قرار دهد».

۴۲۰. مقام ولایت معنوی - هدایت معنوی - آموزش این علوم از طریق آموختن معمولی نبود، بلکه به صورت الهام به روح و جان حضرت علی (ع) بوده است.

۴۲۱. ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی

۴۲۲. نادرست: ولایت معنوی، مرتبه‌ای بالاتر از ولایت ظاهری است.

۴۲۳. نادرست: اگر پیامبری در اجرای احکام الهی معصوم نباشد، امکان دارد کارهایی که مخالف دستوره‌های خداست، انجام دهد و مردم از او سرمشق بگیرند و به گمراهی دچار شوند.

۴۲۴. درست

۴۲۵. نادرست: هر قدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریاقت هدایت‌های معنوی را بیشتر کسب می‌کنند.

۴۲۶. نادرست: فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می‌تواند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد.

۴۲۷. ایمان - عمل ۴۲۹. حرکتی - عملی - حکمی

۴۲۸. تعلیم و تبیین دین ۴۳۰. ولایت معنوی

۴۳۱. عبودیت - بندگی - عالم غیب و ماورای طبیعت

۴۳۲. الهام بر روح و جان

۴۳۳. عصمت ۴۳۴. هوی - هوس

۴۳۵. الف ۵ ب ۴ ج ۲ د ۱

۴۳۶. به درجه ایمان و عمل آن‌ها بستگی دارد.

۴۳۷. استعداد و لیاقت دریاقت هدایت‌های معنوی را بیشتر کسب می‌کنند.

۴۳۸. یعنی آنان کارهایی را که خداوند واجب کرده است، انجام می‌دادند و کارهایی را که خداوند حرام کرده است، ترک می‌کردند.

۴۰۳. ب کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون گذاری می‌کنند، در حالی که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند.

۴۰۴. ب مطابق با آیه شریفه «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ» پیامبر گرامی اسلام (ص) در رابطه با کسانی که پیش از بعثت در گمراهی آشکار به سر می‌بردند، وظیفه تلاوت آیات الهی بر آنان، پاک کردن آنان و تعلیم کتاب و حکمت به آنان را بر عهده داشتند.

۴۰۵. ب آیه‌ای که در گزینۀ «۴» آورده: «قطعاً خداوند بر مؤمنان منت نهاد که رسولی از خودشان در میانشان برانگیخت تا برایشان آیات را تلاوت کند. بر اساس آیه «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ...» یکی از مسئولیت‌های پیامبر (ص) دریاقت وحی و رساندن آن به مردم است.

۴۰۶. گزینۀ «۲» موارد «ب» و «ج» صحیح است. بررسی مورد «الف»: دستیابی معارف بلند آسمانی ← مربوط به مرجعیت دینی است.

۴۰۷. گزینۀ «۱» در این حدیث شریف بیان شده است که مسئله «ولایت ظاهری» عاملی است که روی آن تأکید بیشتری شده است؛ چراکه این عامل، ضامن اجرای قوانین و احکام اسلامی است.

۴۰۸. گزینۀ «۲» در ادامه این آیه می‌خوانیم که: «...يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ...» آیاتش را برایشان می‌خواند و به آن‌ها کتاب و حکمت یاد می‌دهد...» «یاد دادن» از سوی پیامبر (ص) ناظر بر مسئولیت «مرجعیت دینی» ایشان است.

۴۰۹. گزینۀ «۳» در ادامه این آیه چنین می‌خوانیم که: «إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ»: هنگامی که پیامبرانی از جنس خودشان در میان آن‌ها برانگیخت که برایشان آیات او را بخواند و آن‌ها را پاک گرداند و به ایشان کتاب و حکمت بیاموزد: اگرچه پیش از آن در گمراهی آشکار بودند».

۴۱۰. رسول خدا (ص) آیات قرآن کریم را به طور کامل از قرشته وحی دریاقت می‌کرد و بدون ذره‌ای کم یا زیاد به مردم می‌رساند. پیامبر اکرم (ص) این مسئولیت را به طور کامل انجام داد و همه آیات قرآن را برای مردم خواند. همچنین نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود. عده زیادی نیز با اشتیاق، آیات قرآن را قرا می‌گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن عمل می‌کردند.

۴۱۱. پیامبر اکرم (ص) علاوه بر رساندن وحی به مردم، وظیفه تعلیم و تبیین آیات قرآن کریم را نیز بر عهده داشت تا مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند و جزئیات احکام و قوانین را بفهمند و شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند. از این رو، گفتار و رفتار پیامبر (ص) اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است و مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار آن حضرت، به معنای واقعی به بسیاری از معارف قرآن پی می‌برند و شیوه انجام دستورات قرآن را می‌آموزند. ما هم اکنون نماز، روزه، حج و بسیاری دیگر از وظایف خود را که کلیات آن‌ها در قرآن کریم آمده است، مطابق گفتار و رفتار رسول خدا (ص) انجام می‌دهیم. به راستی که ایشان اولین و بزرگ‌ترین معلم قرآن بوده است.

۴۱۲. مسئولیت دیگر پیامبر (ص) ولایت بر جامعه است. ولایت به معنی سرپرستی و رهبری است. ایشان به محض این که مردم مدینه اسلام را پذیرفتند، به این شهر هجرت کرد و به کمک مردم آن شهر (انصار) و کسانی که از مکه آمده بودند (مهاجران)، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلامی اداره می‌شد، پی‌ریزی نمود.

۴۱۳. اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است؛ یعنی علاوه بر توجه به فرد، به زندگی اجتماعی نیز توجه کامل دارد و تا آن‌جا که مقدور بوده، به برخی احکام فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است؛ مثلاً نماز جماعت را از نماز فرادی برتر دانسته و برای آن ثواب بیشتری قرار داده است.

۴۵۶. گزینه «۳» با توجه به آیه «الْم تَر إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا»: «آیا ندیده‌ای کسانی که گمان می‌برند به آنچه بر تو نازل شده و به آنچه پیش از تو نازل شده ایمان دارند، اما می‌خواهند داوری به نزد طاغوت برند، حال آنکه به آنان دستور داده شده که به آن کفر بورزند و شیطان می‌خواهد آنان را به گمراهی دور و درازی بکشاند.»

۴۵۷. گزینه «۳» تشکیل حکومت اسلامی هم مانع سلطه بیگانگان می‌شود هم می‌تواند روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را با سایر کشورها به گونه‌ای تنظیم کند که جامعه اسلامی استقلال خود را در جهات مختلف حفظ کند و بیگانگان راهی برای تسلط بر مسلمانان نیابند. قرآن کریم از مؤمنان می‌خواهد که سلطه بیگانگان را نپذیرند و زیر بار آن‌ها نروند. این حکم قرآنی را قاعده نفی سبیل می‌گویند که در آیه «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» به آن اشاره شده است.

۴۵۸. گزینه «۳» عبارت شریفه «وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ»: «و به آن‌ها کتاب و حکمت بیاموزد» بیانگر مسئولیت دوم پیامبر (ص)، یعنی تعلیم و تبیین تعالیم دین (مرجعیت دینی) است. عبارت شریفه «وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ»: «حال آنکه به آنان دستور داده شده که به آن کفر بورزند» در راستای ولایت ظاهری پیامبر (ص) و پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت است.

۴۵۹. رسول خدا (ص) با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی به مرتبه‌ای از کمال نائل شد که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم خلقت تصرف نماید. به طور مثال، به اذن الهی قادر بود بیمار را شفا بخشد، بلایی را از شخص یا جامعه دور نماید و حاجات مردم را در صورتی که صلاح آن‌ها در آن باشد، برآورده سازد. ایشان با استفاده از این قدرت و ولایت، دل‌های آماده را نیز هدایت می‌کرد.

۴۶۰. با حضرت علی (ع): آن حضرت از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا (ص) قرار گرفت، با استعداد بی‌نظیر خود، مراتب کمال را در ایمان و عمل به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش‌های معمولی، از هدایت‌های معنوی رسول خدا (ص) نیز بهره می‌برد.

۴۶۱. روشن است که این کار از انسان‌ها ساخته نیست و فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می‌تواند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد. بنابراین وقتی خداوند کسی را به پیامبری برمی‌گزیند، معلوم می‌شود که وی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد.

۴۶۲. پیامبران با این‌که مانند ما انسان‌ها غریزه و اختیار دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی‌شوند؛ زیرا کسی گناه می‌کند که هوی و هوس بر او غلبه کند و کسی که حقیقت گناه و معصیت را مشاهده می‌کند و می‌داند که با انجام آن از چشم خدا می‌اقتد و از لطف و رحمت او دور می‌شود، محبت به خداوند را با هیچ چیز عوض نمی‌کند.

۴۶۳. تأثیرناپذیری از فرهنگ زمانه در این آیه شریفه با کلیدواژه «القسط» به عدالت و برابری اشاره شده است که در آن فرهنگ سابقه‌ای نداشته است.

۴۶۴. آیه شریفه «الْم تَر إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا»: «آیا ندیده‌ای کسانی که گمان می‌برند به آنچه بر تو نازل شده و به آنچه پیش از تو نازل شده ایمان دارند، اما می‌خواهند داوری به نزد طاغوت برند، حال آنکه به آنان دستور داده شده که به آن کفر بورزند و شیطان می‌خواهد آنان را به گمراهی دور و درازی بکشاند.» بیانگر این حقیقت است که مراجعه به طاغوت حيله‌ای از ناحیه شیطان است و سبب گمراهی دور و دراز می‌شود.

۴۳۹. زیرا بدون عصمت، اعتماد مردم به پیامبران از بین می‌رقت و از آنان پیروی نمی‌کردند.

۴۴۰. دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.

۴۴۱. امکان انحراف در تعالیم الهی پیدامی‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.

۴۴۲. امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خداست، انجام دهند و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و مانند او عمل کنند و به گمراهی دچار شوند.

۴۴۳. چون حاکمش طاغوت است - ما مسلمانان موظفیم شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم.

۴۴۴. سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌هاست که مرتبه‌ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می‌شود.

۴۴۵. پیامبر (ص) زمانی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد که تحت تأثیر هوای‌های نفسانی قرار نگیرد و مرتکب گناه و خطا نگردد.

۴۴۶. الف در آیه «الْم تَر إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا...» قرآن کریم کسانی را که به امید حاکمیت طاغوت و داوری آن هستند را ایمان‌پندار برشمرده و این امر را گمراهی سخت از ناحیه شیطان می‌داند.

۴۴۷. الف بهره‌مندی انسان‌ها از هدایت معنوی، که نمونه‌ای از ولایت معنوی است، به درجه ایمان و عمل آن‌ها بستگی دارد. نمونه این حالت در رفتار پیامبر (ص) با حضرت علی (ع) دیده می‌شود.

۴۴۸. ب در این آیه شریفه می‌خوانیم: «خداوند (بهتر می‌داند) داناترین است که مسئولیت پیامبری خودش را کجا (برای چه کسی) قرار دهد.» از این آیه برداشت می‌شود که تنها مرجع تشخیص مقام عصمت و پیامبری، فقط خداوند است، چراکه فقط او از شایستگی‌های افراد باخبر است.

۴۴۹. ب ارسال پیامبران به منظور اجرای عدالت بوده است. مراد و مقصود احکام اجتماعی اسلام نیز برقراری عدالت اجتماعی و ناظر بر مسئولیت و ولایت ظاهری است. این مفهوم در آیه شریفه «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»: «به راستی که پیامبرانمان را با نشانه‌های آشکار فرستادیم و همراه آنان کتاب و میزان نازل کردیم تا مردم عدالت را به پا دارند» آمده است.

۴۵۰. ب امام خمینی (ره) در این سخن پرمعنا، اشاره به لزوم مقابله با دولت‌های غیر الهی و اهل شرک یعنی طاغوت نمودند. «به این دلیل که هر نظام سیاسی غیر اسلامی، نظامی شرک‌آمیز است، چون حاکمش «طاغوت» است، ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم.» این مفهوم در آیه شریفه «الْم تَر إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ...» آمده است. خداوند متعال در این آیه به مردم فرمان می‌دهد که از طاغوت دوری کنند.

۴۵۱. الف «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»: «به راستی که پیامبرانمان را همراه با دلایل روشن فرستادیم و همراه آنان کتاب آسمانی و میزان نازل کردیم تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.»

۴۵۲. ب قرآن کریم از مؤمنان می‌خواهد که سلطه بیگانگان را نپذیرند و زیر بار آن‌ها نروند این حکم قرآنی را قاعده نفی سبیل می‌گویند که در آیه «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» به آن اشاره شده است.

۴۵۳. الف تصرف در عالم خلقت نمونه ولایت معنوی است و بهره‌مندی از هدایت یکی از ثمرات آن است.

۴۵۴. گزینه «۱» هرچقدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریافت هدایت‌های معنوی را بیشتر کسب می‌کنند.

۴۵۵. گزینه «۲» آیه شریفه صورت سؤال در مورد طاغوت و کسانی است که به طاغوت مراجعه می‌کنند و از نگاه قرآن کریم مورد نهي قرار می‌گیرند. مطابق با این آیه، کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند اگر فرمان و قانونشان نشأت گرفته از فرمان الهی نباشد، پذیرش آن‌ها بر مسلمانان حرام است.

۴۶۵. این آیه شریفه در مورد نپذیرفتن طاغوت به عنوان یکی از دلایل ولایت ظاهری است. اگر پیامبر در اجرای احکام اسلامی (ولایت ظاهری) معصوم نباشد، سبب انجام کارهایی مخالف دستورات خداوند و گمراهی مردم در اثر سرمشق گرفتن از پیامبر می شود.

۴۶۶. الف) تنظیم روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی با سایر کشورها

پاسخ سؤالات درس ۶

۴۶۷. الف) الگو و اسوه نیکوی مؤمنان ب) در همه زمینه های فردی و اجتماعی از جمله در جایگاه رهبری ج) کسی که به خداوند و روز رستاخیز امید دارد و خدا را بسیار یاد می کند.

۴۶۸. الف) سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم ب) حریص و به شدت علاقمند بود. ج) زیرا برخی ایمان نمی آوردند.

۴۶۹. الف) محبت و مدارا با مردم ب) مبارزه با فقر و محرومیت

۴۷۰. ایشان می فرماید: «به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد.» این سخن به ویژگی «مبارزه با فقر و محرومیت» پیامبر (ص) اشاره دارد.

۴۷۱. مشرکی که در بحبوحه جنگ بخواد در مورد حقیقت اسلام مطالبی بداند.

۴۷۲. نادرست: پیامبر اکرم (ص) پس از سیزده سال تلاش برای هدایت مردم مکه، با دعوت مردم مدینه، به این شهر هجرت کرد.

۴۷۳. نادرست: با همه دلسوزی ها و زحمتهای پیامبر (ص)، دشمنی سران قریش با ایشان بیشتر می شد.

۴۷۴. درست ۴۷۵. درست

۴۷۶. نادرست: پیامبر (ص) با همه بردباری و ملایمتی که در برابر پایمال شدن حق شخصی خود داشت، در برابر نادیده گرفته شدن حقوق افراد جامعه می ایستاد و کوتاه نمی آمد.

۴۷۷. درست

۴۷۸. نادرست: گاهی در حضور پیامبر، شعر می خواندند و یا از گذشته خود می گفتند، در همه این موارد، آنان را منع نمی کرد.

۴۷۹. درست

۴۸۰. نادرست: پیامبر اکرم (ص) اولین حکومت اسلامی را به دستور خداوند در شهر مدینه بنا نهادند.

۴۸۱. پدر مهربان ۴۸۵. حکومت اسلامی

۴۸۲. تعصبات قومی و قبیله ای ۴۸۶. برابری

۴۸۳. حریص ۴۸۷. غفلت زده - سرگشته

۴۸۴. عبادت ۴۸۸. الف) ۲ ب) ۱ ج) ۴

۴۸۹. آن حضرت، در مدت این ده سال، به گونه ای زندگی کرد که در همه ابعاد فردی و اجتماعی، از جمله در جایگاه رهبری، الگو و اسوه انسان ها شد.

۴۹۰. ۱) تلاش برای برقراری عدالت و برابری ۲) محبت و مدارا با مردم ۳) سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم ۴) مبارزه با فقر و محرومیت

۴۹۱. آن حضرت، درآمد بیت المال را میان مسلمانان به تساوی تقسیم کرد و قرقی میان عرب و غیر عرب نمی گذاشت.

۴۹۲. اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می کرد رهایش می کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می کرد وی را مجازات می کردند.

۴۹۳. به یاران خود می فرمود: «بدی های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید: زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.»

۴۹۴. وقتی که کار حرامی مانند غیبت کردن از آنان سر می زد.

۴۹۵. کسانی را که فقط عبادت می کردند و کار نمی کردند، مذمت می کرد و مردم را به کار و فعالیت تشویق می کرد، از بیکاری بدش می آمد.

۴۹۶. هنگامی که وحی بر پیامبر (ص) فرود آمد آوای اندوهگین شیطان را شنیدم. گفتم: «ای پیامبر خدا، این قریب اندوهناک چیست؟ پاسخ داد: این شیطان است که از پرستش خود ناامید شده است.»

۴۹۷. روز به روز دشمنی آنها با پیامبر (ص)، بیشتر می شد و می گفتند او جادوگر و ساحر و دیوانه است. بر سر رویش خاکستر می پاشیدند. به او طعنه و نیش زبان می زدند.

۴۹۸. ساحر - جادوگر - دیوانه

۴۹۹. متکبران و برخی از بزرگان قبایل که تعالیم اسلام را به ضرر خود می دیدند.

۵۰۰. تبعیض در اجرای عدالت

۵۰۱. پیامبر یک طبیب سیار بود، [برخلاف سایر طبیبان] او خود به سراغ مردم می رفت.

۵۰۲. سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم

۵۰۳. الف) عدم رعایت عدالت - علت سقوط و انحطاط اقوام و ملل پیشین

۵۰۴. ب) چنین کسی به من ایمان نیاورده

۵۰۵. الف) بذل جان از سوی پیامبر در هدایت مردم - ایمان

۵۰۶. ب) سخت کوشی در هدایت مردم

۵۰۷. گزینه «۱» اگر مردم درباره آخرت حرف می زدند، پیامبر (ص) با آنان همراهی می کرد، اگر درباره خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می گفتند، برای اظهار مهربانی با آنان هم سخن می شد و گاهی که در حضور پیامبر، شعر می خواندند یا از گذشته خود می گفتند، پیامبر هیچ گاه آنان را منع نمی کرد.

۵۰۸. گزینه «۳» تأکید پیامبر (ص) بر مُثله نکردن کافران و نکشتن کودکان، پیران و زنان به دلسوزی ایشان در هدایت مردم اشاره دارد. ایشان به یاران خود می فرمود: «بدی های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید...» که به «محبت و مدارا با مردم» اشاره دارد. همچنین رسول خدا (ص) مردم را به کار و فعالیت تشویق می کرد، از بیکاری بدش می آمد و کسانی را که فقط عبادت می کردند و کار نمی کردند، مذمت می کرد که به ویژگی «مبارزه با فقر و محرومیت» اشاره دارد.

۵۰۹. گزینه «۲» در قرآن کریم در مورد مقام الگویی پیامبر اکرم (ص) می خوانیم: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا». «قطعاً برای شما در رسول خدا سرمشق نیکویی است برای کسی که به خداوند و روز رستاخیز امید دارد و خدا را بسیار یاد می کند.» پس تنها کسانی بهره مندان از این مقام الگویی هستند که جزء «لِمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا» باشند.

۵۱۰. گزینه «۱» آیه شریفه «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» بیانگر سخت کوشی پیامبر اکرم (ص) و دلسوزی در هدایت مردم است.

مطابق توصیف امام علی (ع) ایشان با داروهای خویش بیماران غفلت زده و سرگشته را درمان می کرد.

رد گزینه آیه ای که در گزینه های «۲» و «۳» آمده بیانگر اسوه بودن پیامبر است.

۵۱۱. یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص) اجرای عدالت بود و ایشان در این مورد با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه ای عادلانه بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون الهی یکسان باشند. این اقدام پیامبر (ص) در شرایطی انجام می گرفت که در جامعه آن روز حجاز و سایر کشورها، تبعیض و تفاوت طبقاتی، یک قانون پذیرفته شده بود و کسی با آن مخالفت نمی کرد.

۵۱۲. پیامبر اکرم (ص) با همه بردباری و ملایمتی که در برابر ضایع شدن حق شخصی خود داشت، در برابر ضایع شدن حقوق افراد جامعه می ایستاد و کوتاه نمی آمد و متجاوزان حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بود، مجازات می کرد.

